

อัตลักษณ์ของชาวปกากะญอ ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
Identity Of the Paka k'eyau Tambon Banpong,
Amphoe Wiangpapao, Changwat Chiang Rai

อรัทัย สายเครือวงศ์* บัณฑิต ทิพย์เดช* เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์*
Orathai Saykrawong* Bandit Thipdet* Premvit Vivattanaseth
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา*
Faculty of Liberal Arts University of Phayao*
Email: ann.orathai1992@gmail.com

Received 3 February Revise 13 March 2025 Accepted 18 March 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชาวปกากะญอ ในพื้นที่ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีทางคติชนวิทยา (Folklore) โดยใช้แนวคิดที่เกี่ยวข้อง คือ แนวคิดเรื่องภาพแทน (Representation) และแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ (Identity) เป็นเครื่องมือการวิเคราะห์เพื่อบ่งบอกตัวตนความเป็นปกากะญอของตนเอง แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์แบบสรุปความเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า อัตลักษณ์ของชาวปกากะญอ ปรากฏอยู่ในกระบวนการผลิตปัจจัย การดำรงชีวิตในรูปแบบของอาหารหรือส่วนประกอบในอาหาร การแต่งกาย การตั้งถิ่นฐาน หรือพิธีกรรม ในการรักษาโรค สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์การเป็นนักรักธรรมชาติ ลักษณะนิสัยของคนปกากะญอ ที่ซื่อตรง จริงใจ เป็นกลุ่มคนที่รักความสงบ การใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย และที่สำคัญคือมีความเชื่อและเคารพ สิ่งเหนือธรรมชาติ โดยอัตลักษณ์เหล่านี้ถูกสร้างขึ้นมาจากความเชื่อของกลุ่มคนที่มีการสืบทอดต่อกันจากรุ่นสู่รุ่น แม้จะมีการไหลเลื่อนทางวัฒนธรรมหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ส่งผลให้บางสิ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปบ้างจากเดิม แต่อัตลักษณ์ดั้งเดิมยังคงแฝงคุณลักษณะความเป็นปกากะญอให้คงอยู่สืบไป

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ของชาวปกากะญอ

Abstract

This research aims to study identity of the Paka k'eyau ethnic group in Banpong subdistrict, Wiangpapao district, Chiang Rai province. This qualitative research was conducted by governing folklore methodology and related notions so as to be basis for analyze the study, namely notion of representation and identity in order to analyze to identify the Paka k'eyau ethnic group. The result of the study was presented through descriptive analytics.

The study results revealed that identity of the Paka k'eyau ethnic group exists in the creation of factors in their living that are meal and food ingredients, costume, settlement,

*****

ceremony and traditional medical treatment. The factors reflect that the ethnic group play their role as a nature conservationist and has their loyal, sincere, calm and ordinary characters. Obviously, they have their own belief and respect for the supernatural. These identities were created based on the belief of the ethic group that has been transferred through periods of time since their ancestors until current generation. Although cultural assimilation has caused an insignificant change in their culture, the original identity of the Paka k'eyau ethnic group has been remained to and presented characteristics of the Paka k'eyau ethnic group until now.

Keywords: Identity of the Paka k'eyau ethnic group

บทนำ

ในประเทศไทย นอกจากจะเป็นมาตุภูมิของชนชาติไทยที่มีคนไทยอาศัยอยู่แล้ว ยังมีกลุ่มชนต่าง ๆ ทั้งที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทและชาติพันธุ์อื่นเข้ามาอาศัยอยู่ ทำให้ทุกพื้นที่ในประเทศไทยเกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม กะเหรี่ยงหรือปกากะญอเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีจำนวนมากได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นในบริเวณพื้นที่สูงทางทิศตะวันตกของประเทศไทย ตำบลบ้านโป่ง เป็นตำบลหนึ่งในเขตปกครองของอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ที่มีประชากรที่เป็นชาวปกากะญออาศัยอยู่ถึง 3 หมู่บ้าน คือ บ้านหินลาดนอก บ้านผาเยื้อง และบ้านห้วยหินลาดใน โดยอาศัยอยู่ตามป่าเขาทางทิศตะวันตกของพื้นที่ตำบลบ้านโป่ง ซึ่งชาวปกากะญอกลุ่มนี้ดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่ป่า โดยเฉพาะชุมชนบ้านห้วยหินลาดใน อันเป็นพื้นที่ที่ยังคงความเป็นชนบทที่ห่างไกลจากความเจริญของสังคมเมือง ดำรงชีวิตตามจารีตดั้งเดิมของกลุ่มชน โดยยึดมั่นในคำสอนของบรรพบุรุษ และมีวิถีปฏิบัติอันเป็นแบบเฉพาะกลุ่มที่สืบทอดกันมา ไม่ว่าจะเป็น ภาษา วัฒนธรรมประเพณี ระบบเครือญาติ การแต่งกาย การประกอบอาชีพ ตลอดจนทั้งแนวทางการดำเนินชีวิต ซึ่งมีขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ในหลาย ๆ ด้านที่อยู่ภายใต้ระบบความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ โดยมีความเชื่อและนับถือในสิ่งเหนือธรรมชาติ หากจะกระทำการสิ่งใด จะต้องทำพิธีเพื่อบอกกล่าวสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น เทวดาอารักษ์ ผีป่า ผีน้ำ ตลอดถึงผีบรรพบุรุษ ซึ่งชาวปกากะญอถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก่อนทุกครั้งเพื่อความสำเร็จและเป็นสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัว

ด้วยความโดดเด่นในลักษณะเฉพาะกลุ่มชนของชาวปกากะญอ จึงทำให้มีผู้คนจำนวนมากสนใจที่จะศึกษาและเรียนรู้การดำเนินชีวิตของปกากะญอกลุ่มนี้ ในขณะที่เดียวกันก็นำวิทยาการบางส่วนเข้าไปเผยแพร่ให้กับคนในชุมชน ประกอบกับลูกหลานของชนกลุ่มนี้ต่างได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ทำให้คนรุ่นใหม่ได้รับวิทยาการ และได้แทรกซึมวัฒนธรรมสมัยใหม่ของคนพื้นราบเข้าไปในกลุ่มชนโดยไม่รู้ตัว ในขณะเดียวกันชาวปกากะญอ ณ พื้นที่นี้ที่เป็นคนรุ่นเก่ายังคงรักและภูมิใจในชาติพันธุ์ของตน จึงรักษาความเป็นตัวตนของกลุ่มชนได้อย่างเหนียวแน่น หากแต่ความเปลี่ยนแปลงย่อมมีโอกาสที่จะเกิดขึ้นอย่างแน่นอนในอนาคต

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ เรื่องปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของชาวปกากะญอ โดยใช้แนวคิดภาพแทน ในการวิเคราะห์อัตลักษณ์ที่ถูกถ่ายทอดออกมาผ่านระบบสัญลักษณ์

*****

ในพื้นที่ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ซึ่งนอกจากจะทำให้ทราบถึงอัตลักษณ์ของชาวปกากะญอ ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงรายแล้ว ยังเป็นการบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชาวปกากะญอ ให้คงอยู่คู่กับความภูมิใจในความเป็นปกากะญอของชนกลุ่มนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชาวปกากะญอ ในพื้นที่ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาอัตลักษณ์ของชาวปกากะญอ ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตอันเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต 4 ด้าน คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บข้อมูลชาวปกากะญอที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว เป็นระยะ ๆ ในระหว่าง เดือนมิถุนายน 2567 ถึง เดือนมกราคม 2568

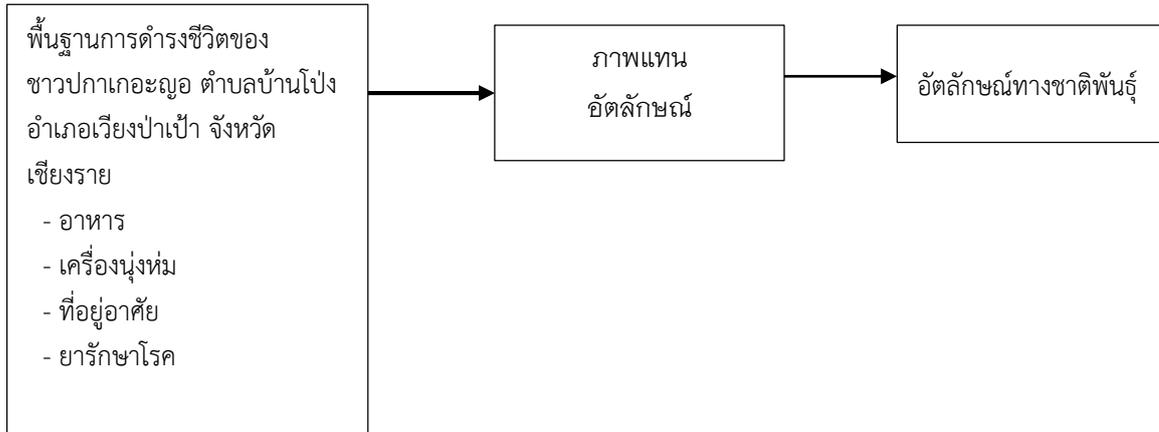
ขอบเขตด้านประชากร

ผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของวิทยากรที่ให้ข้อมูลในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้

1. มีอายุไม่น้อยกว่า 50 ปี และเป็นชาวปกากะญอ โดยกำเนิด
2. เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน ในตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับชาติพันธุ์ปกากะญอ อย่างแท้จริง
3. เป็นบุคคลที่มีภูมิลำเนาและยังคงอาศัยอยู่ในตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย จนถึงปัจจุบัน และไม่เคยย้ายถิ่นฐานออกจากพื้นที่ดังกล่าว
4. ยินดีที่จะให้ข้อมูลทางวัฒนธรรมด้วยความเต็มใจ พร้อมทั้งให้เผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวต่อสาธารณชนได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีทางคติชนวิทยา (Folklore) โดยใช้กรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ ได้แก่ แนวคิดเรื่องภาพแทน (Representation) และแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ (Identity) เพื่อบ่งบอกตัวตน ความเป็นปกากะญอของตนเอง

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ข้อมูลที่นำมาศึกษา เป็นข้อมูลลายลักษณ์จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแหล่งข้อมูลของการวิจัยในเรื่องนี้ และข้อมูลจากการปฏิบัติงานภาคสนาม โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลร่วมกับคนในชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน โดยการสัมภาษณ์ สังเกตการณ์ และร่วมพิธีต่าง ๆ เมื่อมีโอกาส จดบันทึกในสมุด บันทึกเสียงและบันทึกภาพ โดยมีกระบวนการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยงหรือปกากะญอ และอัตลักษณ์ของกลุ่มชุมชน
2. สืบหาแหล่งข้อมูลในเขตตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
3. สืบหาและคัดเลือกวิทยากร โดยกำหนดคุณสมบัติของวิทยากรที่ให้ข้อมูลในเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้
  - 3.1 มีอายุไม่น้อยกว่า 50 ปี และเป็นชาวปกากะญอ โดยกำเนิด
  - 3.2 เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน ในตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ว่าเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับชาติพันธุ์ปกากะญอ อย่างแท้จริง
  - 3.3 เป็นบุคคลที่มีภูมิสำเนาและยังคงอาศัยอยู่ในตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย จนถึงปัจจุบัน และไม่เคยย้ายถิ่นฐานออกจากพื้นที่ดังกล่าว
  - 3.4 ยินดีที่จะให้ข้อมูลทางวัฒนธรรมด้วยความเต็มใจ พร้อมทั้งให้เผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวต่อสาธารณชนได้
4. เมื่อได้วิทยากรแล้ว ผู้วิจัยลงภาคสนามโดยการสัมภาษณ์และร่วมสังเกตการณ์เป็นระยะ ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องอัตลักษณ์ของชาวปกากะญอ โดยมีคนในชุมชนเป็นตัวกลางในการสื่อสาร

*****

5. นำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบข้อมูลแล้วทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์โดยใช้กรอบแนวคิดภาพแทนและแนวคิดอัตลักษณ์ เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชาวปกากะญอ ในพื้นที่ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

6. สรุปและอภิปรายผล แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์ชาวปกากะญอ ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชาวปกากะญอ ในพื้นที่ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นการศึกษาอัตลักษณ์ของชาวปกากะญอ ในด้านปัจจัยพื้นฐานหรือ “ปัจจัย 4” ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ชาวปกากะญอ มีการสร้างภาพแทนที่สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชน ดังนี้

ด้านที่ 1 อาหาร

ชาวปกากะญอ มีวัฒนธรรมการรับประทานอาหารที่ไม่เน้นสีส่นของอาหาร รับประทานบนขันโตกไม้ยกสูง และมีการประกอบอาหารมีขั้นตอนและวิธีการที่ไม่ยุ่งยาก ใช้วัตถุดิบที่หาได้ตามธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นสำคัญ เช่น ข้าวเบือ หรือภาษาถิ่นเรียกว่า “ต่าพอพะอะ” เป็นอาหารที่ชาวปกากะญอ รับประทานกันทั้งในชีวิตประจำวันและใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีการแต่งงาน, ปีใหม่มัดมือ ซึ่งอาหารประเภทนี้เป็นอาหารที่มีเรื่องเล่าสืบต่อกันมาอย่างช้านาน ซึ่ง กาญจนา เหล็กโพ (ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2564) เล่าว่า ผู้เฒ่าผู้แก่เคยเล่าให้ฟังว่า “สมัยก่อน มีคนปกากะญอครอบครัวหนึ่ง มีข้าวไม่พอกิน เหลือข้าวอยู่แค่ 1 ลิตร จึงได้คิดหาวิธีที่จะให้ทุกคนในครอบครัวได้กินข้าวอิ่ม ผู้เป็นแม่จึงไปนำข้าวที่เหลือ 1 ลิตรนั้นไปต้มแล้วนำพืชผักต่าง ๆ ที่เก็บมาได้จากในไร่หมุนเวียน ได้แก่ ยอดผักทอง ผักกาด แดงกวา ใส่เพิ่มลงไป เกิดเป็นอาหารหม้อใหญ่ที่ทำให้ทุกคนในบ้านได้กินกันจนอิ่ม” ทำให้เกิดเป็นอาหารต่าพอพะอะ ที่ลูกหลานปกากะญอรับประทานสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพ 1 แสดงอาหารพื้นเมืองของชาวปกากะญอ “ต่าพอพะอะ”

วิธีการทำตำพอพะาะ คือ ตำเครื่องแกงได้แก่ พริก, เกลือ, กระเทียม, หอมแดง, ขมิ้น, ตะไคร้, มะแขว่น โขลกให้ละเอียด แล้วนำมาคั่วกับเนื้อหมูหรือเนื้อไก่ จากนั้นเติมน้ำลงไปในหม้อ ตามด้วยข้าวสารที่ล้างสะอาดแล้วคนเบา ๆ พอน้ำเดือดใส่ผักกาดแห้งหรือผักต่าง ๆ ที่เก็บมาจากในไร่หมุนเวียน ลงไปแล้วคนจนผักสุก ตามด้วยใส่ฮ่อวอและหอมชู ลงไปเพื่อเพิ่มความหอม ยกลงจากเตา ตักใส่ถ้วยวางในชั้นโตกและสามารถรับประทานได้

ตำพอพะาะ จึงเป็นภาพแทนสะท้อนให้เห็นถึงความกตัญญูรู้คุณของลูกหลาน เป็นสัญลักษณ์ของบอกกล่าวให้ลูกหลานได้สำนึกและระลึกอยู่เสมอว่า “บรรพบุรุษของเราต้องผ่านความอดอยากและลำบากขนาดไหนกว่าจะมาถึงทุกวันนี้ได้” อีกด้วย

แกงข้าวคั่ว หรือภาษาถิ่นเรียกว่า “**ตำเคอะ**” ก็เป็นอาหารอีกหนึ่งประเภทที่ชาวปกากะญอรับประทานในชีวิตประจำวัน และนิยมทำเมื่อมีการลงแขก ทำสวน หรือทำไร่ มีขั้นตอนและวิธีการที่ไม่ซับซ้อนโดยเริ่มจากการทำเครื่องแกงโดยโขลกพริก กระเทียม มะแขว่น ขมิ้น และเกลือให้ละเอียด นำตะไคร้มาทุบ จากนั้นตั้งหม้อคั่วเนื้อกับเครื่องแกงที่โขลกไว้ให้หอม เติมน้ำและตะไคร้ที่ทุบไว้ลงไป รอจนน้ำเดือด เมื่อน้ำเดือดแล้วใส่ข้าวคั่วและคนไปเรื่อย ๆ จนสุก ใส่ใบมะกรูดและฮ่อวอเพิ่มความหอม ตักใส่ถ้วยวางในชั้นโตกและสามารถรับประทานได้

ภาพ 12 แสดงอาหารพื้นเมืองของชาวปกากะญอ “ตำเคอะ”

จะเห็นได้ว่าการประกอบอาหารของชาวปกากะญอไม่ยุ่งยาก อาหารส่วนใหญ่ของชาวปกากะญอเป็นผลผลิตจากข้าวทั้งอาหารคาวและของหวาน นอกจากนี้ในอาหารคาวทุกประเภทจะมีส่วนผสมของสมุนไพร ได้แก่ มะแขว่น ฮ่อวอ โดยเฉพาะ “ฮ่อวอ” คนพื้นเมืองเรียกว่า “ผักอีหลิน” สอดคล้องกับบทความของ โอบเอื้อ กันธิยะ (2565) ได้กล่าวถึง ฮ่อวอ (ห่อวอ) ว่าเป็นเครื่องเทศแห่งป่าเขาที่แสดงถึงความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ แม้เป็นพืชที่ไม่ค่อยเป็นที่รู้จัก และหาพบได้ยาก แต่ห่อวอกลับเป็นเครื่องเทศชั้นดีที่อยู่ในแทบจะทุกเมนูของชาวปกากะญอ เพราะลำต้นและใบมีกลิ่นหอมที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นพืชชนิดหนึ่งที่มีความพิเศษ คือจะขึ้นตามไร่หมุนเวียนในพื้นที่ชุมชนบ้านห้วยหินลาดในเท่านั้น มีกลิ่นหอมเฉพาะตัว พืชผักต่าง ๆ

*****

ที่ชาวปกากะญอนิยมนำมาประกอบอาหารเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์นักรักธรรมชาติหรือนักรักนิยามของกลุ่มชน อีกด้วย

ภาพ 2 แสดงพืชผัก ที่ได้จากไร่หมุนเวียน

ด้านที่ 2 เครื่องนุ่งห่ม

ชาวปกากะญอ มีวัฒนธรรมการแต่งกายที่ยึดถือและปฏิบัติมาแต่โบราณ ตั้งแต่การปลูกต้นฝ้ายเอง จนถึงการทอผ้าด้วยกี่เอว และปักลวดลายต่าง ๆ ด้วยมือ อันเป็นอัตลักษณ์ของชาวปกากะญอ อัตลักษณ์การแต่งกายของกลุ่มชนที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ การแต่งกายของผู้หญิงชาวปกากะญอ ซึ่งมีความแตกต่างกันอยู่ 2 ช่วงวัย ได้แก่ ช่วงวัยของผู้หญิงสาวที่ยังเป็นเด็กและยังไม่ได้แต่งงานกับช่วงวัยของผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว เครื่องแต่งกายจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนี้

ภาพ 3 การแต่งกายของผู้หญิงชาวปกากะญอทั้ง 2 ช่วงวัย

เด็กหญิงหรือหญิงสาวที่ยังไม่ได้แต่งงาน จะสวมชุดยาวทรงกระสอบสีขาว ปักตกแต่งลวดลายด้วยด้ายสีต่าง ๆ ชาวปกากะญอเรียกว่า “เซ” ซึ่งชุดสีขาวของชุด หมายถึง ความบริสุทธิ์ของหญิงสาว ส่วนหญิงสาวที่แต่งงานแล้ว เรียกว่า “เซชู” หรือ “เซไม่ชู” มีลักษณะเป็นเสื้อสั้นครึ่งตัวสีดำ ปักลวดลายด้วยลูกเดือยหรือ

*****

ด้ายสีต่าง ๆ ซึ่งการสร้างลายต่าง ๆ เหล่านี้ จะสร้างจากการสังเกตสิ่งรอบตัวที่แม่บ้านเจ้าของผ้าผืนนั้นพบเจอในชีวิตประจำวัน ซึ่งสีด้าของเสื่อนี้ก็หมายถึง ความไม่สะอาดไม่บริสุทธิ์ ซึ่งเมื่อแต่งงานแล้วจะไม่สามารถกลับมาใส่ชุดเซได้อีก สวมคู่กับผ้าถุงที่ชาวปกากะญอเรียกว่า “หนี” ส่วนผู้ชายไม่ว่าจะสถานภาพใด จะสวมเสื้อครึ่งตัวสีแดง ที่เป็นสัญลักษณ์แห่งความกล้าหาญและอดทน สวมคู่กับกางเกงโสร่ง ซึ่งเสื้อของทั้งชายและหญิงจะมีลักษณะเด่นเหมือนกันคือ สวมได้ทั้งสองด้าน คือด้านหน้าและด้านหลังจะมีลวดลายเหมือนกัน เช่นเดียวกับลักษณะนิสัยของชาวปกากะญอที่มีความซื่อตรง จริงใจ ไม่มีนิสัยหน้าไหว้หลังหลอก

ปัจจุบันการแต่งกายของชาวปกากะญอมีความแตกต่างไปจากอดีต ด้ายในการทอผ้าก็สามารถหาซื้อได้ง่ายในท้องตลาด ซึ่งมีสีสันทสวยงามและหลากหลายสี สวยงาม ร่วมการเข้าถึงสื่อหรือเทคโนโลยีมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมกับบุคคลภายในนอกมากขึ้น จึงส่งผลให้การแต่งกายมีความทันสมัยความสะดวกสบายมากขึ้น แต่ไม่ว่ายุคสมัยจะเปลี่ยนแปลงไปเช่นใด ชาวปกากะญอที่นี้ก็ยังคงใช้วิธีการทอผ้าด้วยกี่เอวเช่นเดิมตามที่ได้รับถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาจากผู้เป็นแม่ ปักลวดลายบนผืนผ้าด้วยมือ ผ้าทอของชาวปกากะญอ จึงมีความประณีต สวยงาม และรูปแบบการแต่งกายที่คงเดิมโดยเฉพาะผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังคงยึดถือและปฏิบัติสืบเรื่อยมา

การแต่งกายด้วยชุดปกากะญอเป็นเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงชาติกำเนิด และ ตัวเสื้อที่สามารถสวมใส่ได้ทั้งสองด้านนี้เองเป็นภาพแทน สะท้อนให้เห็นถึงความซื่อตรงและจริงใจของชาวปกากะญอ และปลูกฝังความเป็นนักรักขนานนามของกลุ่มชน

ด้านที่ 3 ที่อยู่อาศัย

กะเหรี่ยงหรือปกากะญอ เป็นกลุ่มชนที่รักสงบ มีความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษ เจ้าป่าเจ้าเขา และศักดิ์สิทธิ์ มักตั้งถิ่นฐานในหุบเขา มีแหล่งต้นน้ำไหลผ่าน มีพื้นที่สำหรับเพาะปลูกเพื่อดำรงชีพ เป็นแหล่งอาหารและเป็นพื้นที่ในการสืบทอดเมล็ดพันธุ์ที่เรียกกันว่า “ไร่หมุนเวียน” มีพื้นที่ป่าเดือ เป็นพื้นที่ป่าไม้ที่มีต้นไม้ไว้สำหรับที่ผูกสายสะดือของคนในชุมชน นอกจากนี้ต้องพื้นที่ป่าชุมชนที่ชาวปกากะญอดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ รวมถึงประกอบพิธีกรรมของชุมชน และมีต้นไม้ใหญ่สำหรับทำพิธีเรียกว่า “ต้นไม้พิธี” ซึ่งเมื่อย้ายหมู่บ้าน ต้องนำเปลือกไม้ของต้นไม้พิธีต้นเก่าไปติดที่ต้นไม้ใหม่ด้วย เพื่อเป็นการสืบทอด แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ในการความเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อเรื่องผีวิญญาณ และสิ่งเหนือธรรมชาติ

นอกจากที่ตั้งหมู่บ้าน ตำบลบ้านชาวกะเหรี่ยงหรือชาวปกากะญอก็มีความสำคัญเช่นกันกล่าวคือในการสร้างบ้านของชาวปกากะญอ จะเริ่มจากการเสี่ยงทาย เพื่อเลือกพื้นที่ตั้ง และกำหนดวันในการลงเสาเอกของบ้าน ซึ่งจะสร้างบ้านช่วงเดือนคู่เช่นเดียวกับทางล้านนา คือ เดือน 4 เดือน 6 และเดือน 8 เมื่อวางผังบ้านเรียบร้อยแล้ว จะเริ่มสร้างโดยการขุดหลุมเพื่อตั้งเสาเอก และรดน้ำเส้าบ้าน โดยนำปลายเส้าขึ้นด้านบนและติดตาแหลวเพื่อป้องกันสิ่งชั่วร้ายและเพื่อให้ครอบครัวอยู่อย่างสงบสุข

*****

ภาพ 4 แสดงบ้านของชาวปกากะญอ บ้านผาเยื้อง หมู่ที่ 7 ต.บ้านโป่ง

ลักษณะบ้านของชาวปกากะญอจะสร้างแบบยกสูงมีใต้ถุนบ้าน ตัวบ้านทำด้วยไม้ไผ่ หลังคาทำด้วยใบจากสร้างให้มีลักษณะคลุมลงต่ำเพื่อป้องกันลมหนาว ตัวบ้านจะสร้างจากไม้ไผ่ โดยนำมาสับเป็นฟากใช้ทำทั้งพื้นบ้านและผนัง หน้าบ้านหันไปทางทิศตะวันออก ภายในบ้านจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนของห้องครัวและห้องนอน ซึ่งในห้องครัวจะต้องมีส่วนประกอบ ดังนี้

1. แม่เตาไฟ ภาษาปกากะญอเรียกว่า “สกีเต่อ” เปรียบเหมือนเป็นตู้เย็นประจำบ้านของชาวปกากะญอ มีไว้เก็บของแห้งหรือใช้ในการถนอมอาหาร เก็บเมล็ดพันธุ์พืชต่าง ๆ ไว้ปลูกในปีต่อ ๆ ไป ควันไฟจะช่วยไล่แมลงไม่ให้มีแมลงมารบกวน ซึ่งแม่เตาไฟจะประกอบไปด้วย หินสามเส้า และมีชั้นวางสามชั้น ชั้นวางจะมีเสา 4 เสา เป็นที่สังเกตของผีบรรพบุรุษคอยมองดูลูกหลานในบ้านข้างๆ แม่เตาไฟก็จะทำช่องที่สามารถเปิด-ปิดได้ เวลาทำพิธีให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยเทอาหารลงในช่องนั้น ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่า บรรพบุรุษจะมารอรับที่ช่องนี้ หรือบางพิธีของชาวปกากะญอ จะทำบนหินสามเส้า เช่น พิธีเลี้ยงผีบรรพบุรุษ พิธีกินข้าวใหม่
2. หม้อพิธี 2 ใบ เรียกว่า หม้อพ่อกับหม้อแม่ ไว้ใช้สำหรับทำพิธีกรรมต่าง ๆ ภายในบ้าน โดยหม้อพ่อมีไว้สำหรับทำอาหารและหม้อแม่ใช้สำหรับหุงข้าว รวมถึงถ้วย ชาม ช้อน มีด 1 ชุด ใช้สำหรับในพิธีเลี้ยงผีปู่ย่าในครัวเรือนตนเองเท่านั้น
3. ชั้นวางของ วางอุปกรณ์ทำอาหารในบ้าน
4. ชั้นโตก ภาษาปกากะญอเรียกว่า “เสอะบิ” ทำจากไม้ 1 ต้น ห้ามนำมาต่อกัน สำหรับทำพิธีปีใหม่ และเรียกขวัญ
5. สวิง ใช้จับปลาและใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีเรียกขวัญให้กับเด็กเล็กในบ้าน ตอนเย็นของวันสิ้นปี และตอนเช้าตรู่ของวันปีใหม่ ผู้เป็นแม่จะนำสวิงไปเคาะกับไม้ เพื่อเรียกขวัญ โดยต้องไปทำพิธี 3 ทิศของหมู่บ้าน
6. ขวดเหล้าพิธี เป็นขวดที่ใส่เหล้าสำหรับดื่มในพิธีกรรมต่าง ๆ เท่านั้น

*****

การรักษาด้วยสมุนไพรของชาวปกากะญอ มีวิธีการรักษาเช่นเดียวกับการรักษาของคนพื้นเมืองทั่วไป แต่มีพืชบางชนิดที่มีวิธีการนำมาใช้แตกต่างออกไป ไม่ว่าจะเป็นพิธีการบูชาก่อนมาใช้ ได้แก่ ต้นยาหลวงหรือภาษาปกากะญอเรียกว่า “เตอะซีพะโตะ” เป็นสมุนไพรที่คนทั่วไปพบเห็นได้ยาก มีสรรพคุณทางยา คือ ช่วยรักษาแผล แผลสมานเร็ว ก่อนจะนำมาใช้ได้นั้น ต้องทำพิธีบูชาโดยนำกรวยดอกไม้ บูหรี 1 มวน หมาก 1 อม เหยี่ยว 1 บาท วางโคนต้น บอกกล่าวว่าจะนำไปรักษาอะไร จึงจะสามารถนำมาใช้ในการรักษาได้ พ่ออนุ และพ่อนิเวศ (ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2567) เล่าว่า “บางคนไปไม่เจอก็มี ทั้ง ๆ ที่ ไปที่เดียวกัน หาไม่เจอก็มี” ยาชชนิดนี้มีข้อห้ามคือ เด็กอายุต่ำกว่า 20 ไม่สามารถขุดมาใช้เองได้ และห้ามเด็กอายุต่ำกว่า 7 ปี จับและรับประทาน

หรือจะเป็นสถานที่ในการต้มสมุนไพร ได้แก่ ต้นปั่ว หรือภาษาปกากะญอเรียกว่า “ต้นเคาะ”

ภาพ 7 แสดงลักษณะของต้นปั่ว หรือ ต้นเคาะ

ต้นปั่วเป็นพืชต้นเล็กใบกว้าง มีดอกสีขาว หาได้ในป่าของหินลาดใน รากสามารถต้มกินเป็นยารักษาอาการท้องร่วง การนำมารักษาจะแตกต่างจากคนพื้นเมือง คือชาวปกากะญอเชื่อว่าหากนำเข้ามาต้มในหมู่บ้านจะนำโรคร้ายไข้เจ็บเข้ามาสู่หมู่บ้าน การต้มยาต้องต้มที่ทางสามแพร่งนอกหมู่บ้าน ห้ามนำมาต้มกินในหมู่บ้าน ซึ่งนอกจากสรรพคุณทางยาแล้ว ต้นปั่วสรรพคุณทางใจอีกด้วย เชื่อว่าหากนำรากของต้นปั่วมาต้มย้อมสีด้ายเพื่อทอเป็นผ้าชิ้นสำหรับให้เจ้าสาวใส่ในคืนเข้าหอจะทำให้คู่รักนั้นรักกันยืนยาว ไม่เลิกกรา หากต้องห่างไกลกันก็จะคิดถึงกัน” อาจกล่าวได้ว่า “ต้นเคาะ” ของชาวปกากะญอนี้ เป็นภาพแทน ที่สะท้อนให้เห็นความรักเดียวใจเดียวของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ ด้วยเช่นกัน

การรักษาด้วยพิธีกรรมทางไสยศาสตร์

การรักษาด้วยพิธีทางไสยศาสตร์ มีหลายวิธีและหลายรูปแบบ เพื่อรักษาอาการเจ็บป่วย หรืออาการที่เกิดขึ้นโดยไม่ทราบสาเหตุ เพราะชาวปกากะญอเชื่อว่า ทุกสิ่งทุกอย่างบนโลกนี้มีเจ้าของ คือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เจ้าป่า เจ้าเขา ผีวิญญาณทั้งหลาย การเจ็บป่วยเหล่านั้นเกิดจากการลบลู่หรือทำผิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จึงทำให้เกิดการเจ็บป่วยขึ้น

แต่ไม่ว่าจะรักษาด้วยพิธีกรรมใด ก่อนทำพิธีต้องมีการเสี่ยงทายก่อนเสมอ เป็นพิธีกรรมหนึ่งของชาวปกากะญอทำก่อนการรักษาเพื่อถามเจ้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คุ้มครอง โดยในการเสี่ยงทายจะมีการตั้งขันเพื่อ

*****

บูชาครูก่อน โดยในชั้นตั้งประกอบไปด้วย ดอกไม้, ธูปเทียน, ข้าวตอก, เงินเหรียญ ขึ้นอยู่กับวิธีการการเสี่ยงทาย แต่จะใช้จำนวนคี่ ได้แก่ 1 บาท, 3 บาท, 5 บาท หรือ 7 บาท เช่นเดียวกับการใช้สัตว์ในพิธีกรรม ซึ่งจะแตกต่างกันออกไปตามการเสี่ยงทายหรือการถามเมื่อ (ร่างทรงผี) บางพิธีกรรมหรือบางคน อาจรักษาโดยการใช้ไก่ 1 คู่ หัวหมู หรือหมู 1 ตัว หรือใช้เฉพาะชนไก่ นำไปวางประกอบพิธีเท่านั้นไม่นำตัวไก่ไปทำพิธีด้วย

ตัวอย่าง เช่น การรักษาด้วยพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ **พิธีคล้อล่อดำ** เป็นพิธีกรรมการขอขวัญของคนคีน จากผีเจ้าป่าเจ้าฟ้าเจ้าน้ำทั้งหลาย ที่ได้จับขวัญข้าวไว้ เพราะชาวปกากะญอเชื่อว่า อากาศเจ็บป่วยเกิดจากการที่ขวัญหายไปไม่ครบ 37 ขวัญ (ชาวปกากะญอเชื่อว่า ตนมมีขวัญอยู่ตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกายจำนวน 37 ขวัญ) จึงต้องทำพิธีเรียกขวัญหรือขอขวัญคีนให้กลับมาหาและอยู่กับเจ้าของขวัญคนนั้น

ภาพ 8 แสดงของที่ใช้ทำพิธีคล้อล่อดำ

นิเวศ ศิริ (ผู้ให้สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2568) เล่าว่า ในการทำพิธีจะต้องนำเส้นด้ายมัดพันกับไม้งามทั้ง 2 ชาวปกากะญอเชื่อว่า จะช่วยค้ำยันขวัญของคนป่วยที่กำลังตกหรืออ่อนแอ ให้สูงหรือมั่นคงแข็งแรงขึ้น นำวางในใบตองสอดพร้อมด้วยของไหว้ประกอบต่าง ๆ ข้างต้น และชนไก่หรือไก่ที่นำมาใช้ในพิธี ซึ่งต้องไม่ใช่ไก่สีขาว เมื่อเจ้าบ้านหรือในครอบครัวคนป่วยเตรียม ตะคล้อล่อ (ของที่ใช้ประกอบในพิธี) เสร็จแล้วก็นำมาให้พ่อหมอ พ่อหมอก็นำตะคล้อล่อเดินไปตามทางที่คนป่วยได้ผ่านไป วางตรงไหนก็ได้ริมทางไหน แล้วท่องบทสวด ความหมายของบทสวด คือการขอขวัญคีนกลับมาจากผี เจ้าป่าเจ้าเขา หรือเจ้าน้ำที่ได้จับขวัญเอาไว้โดยนำสิ่งของต่าง ๆ ที่เป็นของไหว้ประกอบพิธีเหล่านั้นไปไถ่ขวัญคีนกลับมา แล้วกลับมามัดมือใ ห้ กั บ คนป่วย ถือว่าเสร็จพิธี

การรักษาด้วยวิธีการดังกล่าว ตั้งแต่การเสี่ยงทาย การเตรียมตะคล้อล่อหรือของที่ใช้ประกอบพิธี โดยหัวหน้าครอบครัวที่มีคนเจ็บป่วย หากกล่าวถึงการรักษาด้วยวิธีคล้อล่อดำชาวปกากะญอทุกคนจะทราบ

*****

องค์ประกอบต่าง ๆ ที่ต้องมีในพิธีกรรม อันได้แก่ ขนไก่ ที่เป็นตัวแทน ของไก่ สัตว์ที่ใช้ในพิธีกรรม ขั้นตอนการประกอบพิธี ตลอดจนบทสวดของพ่อบุญ เหล่านี้ล้วนเป็นภาพแทนของ พิธีคล้อลอยตา ที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นและพบเห็นมาในการดำรงชีวิต

จะเห็นได้ว่า แม้ว่าปัจจุบันนี้มีโรงพยาบาลเป็นสถานที่รักษา ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีความทันสมัยและรวดเร็วมากขึ้น แต่การการรักษาใช้พืชสมุนไพรและพิธีทางไสยศาสตร์ก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ยังคงอยู่กับชาวปกากะญอ วิธีการใช้สมุนไพรในการรักษาหรือการจะนำสมุนไพรมาใช้ เป็นอัตลักษณ์ในการอนุรักษ์มรดกทางภูมิปัญญาของกลุ่มชนที่ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น อีกทั้งสะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์การเคารพต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ ผีบรรพบุรุษ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่ถูกปลูกฝังและสืบต่อความเชื่อกันมาอย่างช้านาน

อภิปรายผล

จากการศึกษาโดยการทบทวนวรรณกรรมและ ลงภาคสนามสัมภาษณ์และร่วมสังเกตการณ์เป็นระยะ ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่าชาวปกากะญอ ในพื้นที่ตำบลบ้านโป่ง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ มีอัตลักษณ์ที่แสดงออกผ่านปัจจัยการดำรงชีวิตในด้านต่าง ๆ ถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของ อาหารหรือส่วนประกอบในอาหารที่รับประทานในชีวิตประจำวันและในพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นอัตลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความกตัญญูรู้คุณของชาวปกากะญอ ลักษณะการแต่งกายที่เรียบง่ายไม่หรูหราที่เป็นอัตลักษณ์ที่บ่งบอกความเป็นกลุ่มชนและสะท้อนให้เห็นความซื่อตรงจริงใจของคนปกากะญอ ส่วนที่อยู่อาศัยการตั้งถิ่นฐาน อัตลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นความรักสงบ เป็นกลุ่มชนที่พึ่งพิงป่าอยู่กับป่ามีความเป็นนกออนุรักษ์ธรรมชาติดังที่ปรากฏในบทอาขยานของชาวปกากะญอ ปรีชา ศิริ (ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2564) กล่าวว่า “อ้อที กือตอที ออกอ กือตอกอ หมายถึง กินน้ำต้องรักษาน้ำ ใช้ป่าต้องรักษาป่า เป็นกลุ่มชนที่รักความสงบ ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย หรือพิธีกรรมในการรักษาโรค สะท้อนให้เห็นความเคารพต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ สอดคล้อง ปรกรณ์ คงสวัสดิ์ (2548, หน้า 175) ที่กล่าวถึงชาวปกากะญอบ้านห้วยหินลาดในว่ามีระบบความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติที่อยู่รอบ มีความเคารพและยำเกรงต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งอัตลักษณ์เหล่านี้ถูกสร้างขึ้นมาจากความเชื่อของกลุ่มชนที่มีการสืบทอดต่อกันจากรุ่นสู่รุ่น แม้จะมีการไหลเลื่อนทางวัฒนธรรมหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ส่งผลให้บางสิ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แต่อัตลักษณ์ดั้งเดิมยังคงแฝงความเป็นปกากะญออยู่สืบไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

การศึกษาอัตลักษณ์ของชาวปกากะญอ เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบ้านโป่ง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ในด้านปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิตเท่านั้น จึงควรศึกษาอัตลักษณ์ในด้านต่าง ๆ เพื่อความชัดเจนของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว ในประเด็นต่อไปนี้

1. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมชาวปกากะญอ
2. พลวัตและการคงอยู่ของอัตลักษณ์ชาวปกากะญอ
3. การผสมกลมกลืนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์
2. ควรสร้างความตระหนักให้กับคนในชุมชนหรือเยาวชน ให้รักษาความงดงามของกลุ่มชาติพันธุ์ให้คงอยู่สืบไป

บรรณานุกรม

- กฤตยา สารพุทธิ. (2563). การดำรงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กรณีศึกษา ชุมชนปกากะญอ พระบาท
ห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน. ดุษฎีนิพนธ์ (ปร.ด. (ผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง)),
มหาวิทยาลัยรังสิต, กรุงเทพฯ
- กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านห้วยตองก้อ. (13 มกราคม 2565). **ตำบลท่าทา เรื่องราวบนผืนผ้าปกากะญอ
ห้วยตองก้อ: Huay Tong Kor, Karen textiles.** สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2565, จาก
<https://online.fliphtml5.com/yegve/uizm/>
- คณะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนรุ่งอรุณ. (2557). **โอมือโซเปอ อยู่ดีมีสุข.** (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี:
สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- จินตนา แปบดิบ. (2555). **วาทกรรมอัตลักษณ์ไทใหญ่ชุมชนบ้านเมาะหลวง ตำบลแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ
จังหวัดลำปาง.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(ภาษาไทย), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่
- นฤมล ลกะวงศ์. (2557). กระบวนการจัดการเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะ
ญอ บ้านหนองมณฑา อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี. **วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทย
นานาชาติ**, 10(2), 44-55
- นันทวัน วาตะ. (2564). โผล่ง ปกากะญอ เราคือคน. **สารคดี “กะเหรี่ยง คนของป่า”**, 436, 27-31.
- ปกรณ์ คงสวัสดิ์. (2548). **กระบวนการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์เพื่อการตอบโต้กับรัฐ : กรณีศึกษาชาวปกากะ
ญอ บ้านห้วยหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย.** วิทยานิพนธ์ ศศ.บ.
(โบราณคดี), มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2541). “วาทกรรมชาวเขา” ใน ชูศักดิ์ วิทยาภัก (บรรณาธิการ) **วารสาร
สังคมศาสตร์ : สังคมศาสตร์กับการศึกษาคนชายขอบ**, 11 (1) : 95-110.
- เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์. (2560). **อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในพิธีกรรมแห่งชีวิตชาวไทลื้อ
จังหวัดพะเยา.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ด.(ภาษาไทย), มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา
- มิ่งมกล หงชาวงศ์. (2557). **ไทลื้อ : วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม.** **วารสารศิลปกรรมศาสตร์ วิชาการ
วิจัย และงานสร้างสรรค์ ราชชมงคลธัญบุรี**, 1(2), 1-20.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2565). **จังหวัดเชียงราย.** สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2565, จาก
<https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดเชียงราย>
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2565). **อำเภอเวียงป่าเป้า.** สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2565, จาก
<https://th.wikipedia.org/wiki/อำเภอเวียงป่าเป้า>

*****

- วีระศักดิ์ จันทร์ส่งแสง. (2564, กรกฎาคม). โผล่ง ปกาะญอ เราคือคน. **สารคดี “กะเหรี่ยง คนของป่า”**, 436, 86-89.
- ศิริรัตน์ บุญสำอาง, สุกัญญา อุดแก้ว และภาณุวัฒน์ สุกุลสีบ. (2563). การศึกษาองค์ประกอบของพิธีกรรมใน พิธีแต่งงานของชาวปกาะญอ หมู่บ้านสันโป่ง ตำบลเสริมกลาง อำเภอสว่างงาม จังหวัดลำปาง. **วารสารมังรายสาร สถาบันภาษาและวัฒนธรรมนานาชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย**, 8(1), 15-28
- สมทรง บุรุษพัฒน์ และสุริยา รัตนกุล. (2538). **สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ**. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2565, จาก <https://db.sac.or.th/ethnicity/research/915>
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย. (2559). **ข้อมูลการปกครอง**. สืบค้นเมื่อ 2 ธันวาคม 2564, จาก https://www.ect.go.th/chiangrai/ewt_news.php?nid=43&filename=index
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). **กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย : งานวิจัยและความท้าทาย**. สืบค้นเมื่อ 2 ธันวาคม 2564, จาก <https://www.tsri.or.th>
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10. (2561). **รายงานการวิจัยภูมิปัญญาเชิงอัตลักษณ์ของผู้สูงวัย กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- โอบเอื้อ กันธิยะ. (2565, 25 เมษายน). **ห่อวอ เครื่องเทศแห่งป่าเขาที่แสดงถึงความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ**. <https://www.behindthescene.co/small-narrative-horwor/>